

Datagericht kan ook mensgericht

De overheid wil ervoor zorgen dat burgers en ondernemers regie op hun eigen gegevens krijgen, zo staat onder meer in het Regeerakkoord. Maarten Schurink en Maarten Camps, respectievelijk secretaris-generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van het ministerie Economische Zaken en Klimaat, vertellen wat daarvoor nodig is.

Als burgers en ondernemers hun (persoons)gegevens kunnen inzien, wijzigen en anderen er toegang tot kunnen geven, dan kunnen zij hun leven en werk beter vormgeven en wordt privacy beter geborgd, zo is de gedachte. Daarom is 'regie op gegevens' een belangrijk thema in de Nederlandse Digitaliseringsstrategie, de agenda digitale overheid NL DIGibeter en in het Regeerakkoord. Het concept is allesbehalve nieuw, zo werd

het in 2001 al geopperd door de commissie Snellen. Er bestaan diverse initiatieven die persoonlijk datamanagement, een andere term voor regie op gegevens, mogelijk maken. Enkele voorbeelden zijn IRMA, Qiy en Schluss. Wat wel nieuw is, is de brede aanpak op rijksniveau in het programma Regie op Gegevens (zie kader). Opdrachtgever van het programma is het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de secretaris-

sen-generaal (SG) van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK), en van Justitie en Veiligheid zijn sponsor vanuit het SG-overleg.

Waarom is regie op gegevens zo belangrijk in de digitaliseringsplannen van de overheid?

Schurink: "In de agenda NL DIGibeter staat dat we veel waarde hechten aan de grondrechten van mensen, zoals privacy,

We willen mensen inzicht geven in welke gegevens de overheid van hen heeft, we willen dat mensen deze gegevens kunnen aanpassen en verifiëren, en kunnen gebruiken. Bijvoorbeeld door te zorgen dat mensen hun gegevens kunnen delen met een andere partij. Ik verwacht dat het in de toekomst nog verder zal gaan: nu registreert de overheid, dat gaat de burger straks zelf doen. Natuurlijk moeten we daar allerlei controlemechanismen

voor inbouwen, maar straks kan ik als burger naar een digitale plek, bijvoorbeeld een app op mijn telefoon, waar ik kan zien welke gegevens de overheid van mij heeft en waar ik die gegevens kan aanpassen. Waar ik ook kan zien waarvoor mijn gegevens worden gebruikt en of ik het daar mee eens ben. Voor de hele overheid. Dat is nu nog toekomstmuziek, want het is uitermate lastig om de grote systemen van de overheid zodanig toe te

Beeld: Dreamstime

Programma Regie op Gegevens

Onder de Dicommissaris is verkend wat nodig is om ervoor te zorgen dat burgers en ondernemers regie kunnen voeren over hun eigen gegevens. Met de bevindingen uit die verkenning gaat het programma Regie op Gegevens verder. Dit programma wordt in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitgevoerd bij ICTU. "Als programma bouwen we zelf geen toepassingen. We kijken wat er is, moedigen aan, duiden het, proberen erachter te komen wat werkt en wat niet en maken uiteindelijk een normenkader waar toepassingen aan moeten voldoen", zegt programmamanager Douwe Leguit (ICTU).

Het programma Regie op Gegevens:

- Ontwikkelt een normenkader voor toepassingen voor persoonlijk datamanagement, zodat burgers, ondernemers en de overheid straks weten welke toepassing veilig is om te gebruiken. In dit normenkader komen ontwerpprincipes voor privacy en informatiebeveiliging en ook onderwerpen als ethiek en interoperabiliteit.
- Helpt om oplossingen van de grond te krijgen of door te ontwikkelen. Dit is nodig omdat het in de praktijk lastig blijkt om oplossingen breed op te schalen. Ze komen vaak niet verder dan een pilotfase of een beperkte groep gebruikers. Het programma ondersteunt met onder meer impact- en haalbaarheidsonderzoeken van bestaande initiatieven, het organiseren van hackathons en het stimuleren van living labs. Hiervoor werkt het samen met publieke en private organisaties.
- Stimuleert dat de Rijksoverheid zelf het goede voorbeeld geeft. Bijvoor-

beeld met een doorontwikkeling van MijnOverheid, zodat burgers daar hun (persoons)gegevens kunnen inzien, wijzigen en gebruiken.

Het programma streeft ernaar eind dit jaar een eerste concept voor het normenkader gereed te hebben, dat in 2019 verder wordt uitgewerkt tot een basisset. Leguit: "We zien nu eerste vormen van regie op gegevens, bijvoorbeeld doordat een organisatie een gecertificeerde PDF met gegevens beschikbaar stelt die burgers kunnen gebruiken. Of digitale kluisjes waar gegevens in worden opgeslagen. Als programma kijken we naar de volgende stap: dat gegevens tussen overheden onderling en tussen overheden en niet-overheden uitgewisseld kunnen worden, met toestemming van de burger. Waarbij idealiter de gegevens rechtstreeks uit de bron opgehaald worden. Met als vergezicht een toekomst waarin een burger of ondernemer zelf zijn gegevens kan invoeren en bijhouden en de overheid deze alleen nog zal verifiëren. De technologische ontwikkelingen die dit mogelijk maken gaan snel, kijk bijvoorbeeld naar blockchain-technologie, en roepen tegelijkertijd ook vragen op. Toepassing is soms technisch complex, maar vaak nog ingewikkelder zijn de uitdagingen op organisatorisch vlak. Deze manieren van gegevensuitwisseling en gegevensbeheer vragen om een grote mate van samenwerking. Daarbij helpt het als de overheid een duidelijke positie in kan nemen. Daar werken wij aan."

Meer weten over het concept 'regie op gegevens' of meedenken over wat nodig is om dit in de praktijk mogelijk te maken? Bezoek dan de RoG-community op [Pleio, rog.pleio.nl](http://Pleio.rog.pleio.nl) of kijk op digitale-overheid.nl of ictu.nl.

lijk te maken dat dit makkelijk kan. Maar het is wel de richting die we op gaan."

Gaat regie op gegevens vooral over het borgen van privacy?

Camps: "Het gaat ook over het verbeteren van onze dienstverlening. Onze samenleving wordt steeds meer datagedreven en mensen vinden het zo langzamerhand heel vreemd dat ze vaak gegevens moeten verstrekken die de overheid al van hen heeft. Regie op gegevens betekent ook dat een burger of ondernemer derde partijen toestemming kan geven om relevante gegevens bij de bronnen waar ze al staan, op te halen. Dat is sneller, preciezer, foutlozer en gebruiksvriendelijker dan hoe we het nu geregeld hebben. Daarnaast helpt het de overheid om bepaalde ambities te realiseren. Als mensen bijvoorbeeld hun eigen gegevens in de Basisregistratie Personen kunnen inzien en wijzigen, dan kunnen zij daar ook hun e-mailadres invullen en wijzigen als dat verandert. Dat is een wens van dit kabinet."

Hoe kan regie op gegevens de dienstverlening van de overheid verbeteren?

Camps: "Als we willen dat mensen regie op hun gegevens krijgen, dan zullen we deze gegevens moeten ontsluiten vanuit de diverse systemen van de overheid. Het overzicht dat daardoor ontstaat, helpt de overheid om dienstverlening meer integraal aan te bieden. Dat gebeurt deels al. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) bijvoorbeeld, hergebruikt gegevens uit de basisregistraties van het

Maarten Schurink: "Er is meer samenhang en meer gezamenlijke sturing om de ambities, zoals regie op gegevens, in de overheidsbrede digitaliseringsplannen te realiseren. Dat moet ook wel, want anders lukt het niet."

Kadaster. De RVO biedt agrarisch ondernemers een voorgevulde aangifte aan, met topografische kaarten op basis waarvan ze hun beslissing kunnen nemen, en vragen hen dit te verifiëren."

Het idee dat burgers regie over hun eigen gegevens voeren, is niet nieuw. Waarom gaat het nu wel lukken om dit te realiseren?

Schurink: "Er is al veel gerealiseerd. Kijk naar het stelsel van basisregistraties, dat goed wordt gebruikt. Kijk naar de voorgevulde aangifte van de Belastingdienst en de landelijke aanpak adreskwaliteit waarin we echt grote slagen maken, over de grenzen van organisaties heen. Er worden steeds meer ketens gedefinieerd waarin we samenwerken en gegevens delen. De technologie maakt het ook makkelijker om dit te doen. De overheid

heeft grote legacy-systemen, dat gaan we niet snel veranderen. We kunnen daar wel een schil overheen leggen, waardoor gegevens uit die systemen toegankelijk worden. Natuurlijk hebben we nog een hoop werk te doen voordat we met onze oude systemen en generieke voorzieningen burgers echt regie op hun gegevens kunnen geven. We zullen bijvoorbeeld MijnOverheid en DigiD moeten moderniseren. Ik wil niet de suggestie waken dat we dit over een jaar gerealiseerd hebben. Maar de eerste dingen zullen dan al wel zichtbaar zijn, zoals een meer app-achtige Berichtenbox."

Om ervoor te zorgen dat burgers en ondernemers echt regie op hun eigen gegevens kunnen voeren, moeten veel overheden actie ondernemen. Hoe stuur je daarop?

Camps: "De urgentie die we dit moeten realiseren, wordt binnen de hele overheid gevoeld. Het gevaar is nu dat we gaan zitten wachten tot er een grote blauwdruk voor alles is, terwijl er al veel initiatieven zijn op dit gebied. Die blauwdruk komt er dan ook niet. De kunst is juist dat we ervoor zorgen dat we van elkaar gebruiken wat goed werkt. En dat ketens met elkaar kunnen communiceren, omdat ze allemaal op dezelfde manier data ophalen. Hoe het datamanagement precies wordt ingericht zal per keten verschillen. De zorgketen heeft bijvoorbeeld andere begrippen dan de keten waar en inkomen. Maar dat wil niet zeggen dat andere partijen er niet met hun data-treintje langs kunnen."

Schurink: "Het belangrijkste waar we nu als Rijk zelf op moeten sturen, is

Maarten Camps: "Regie op gegevens vraagt om het toegankelijk maken van gegevens vanuit de gehele overheid. Dat biedt ook een kans om dienstverlening meer vanuit de leefwereld van burgers aan te bieden."

dat de generieke voorzieningen in orde zijn. Dat we het stelsel van basisregistraties doorontwikkelen en dat we identificatie en authenticatie regelen. We regelen dus de registraties en de toegang. We gaan niet zeggen welke voorziening voor persoonlijk datamanagement gebruikt moet worden. We maken wel een normenkader waaraan voorzieningen moeten voldoen. En we ondersteunen experimenten op dit gebied, zodat we leren wat wel en niet werkt. Het besef dat we dit in samenwerking moeten doen, is er. Ik denk dat er op dit vlak ook een flinke ontwikkeling plaatsvindt binnen de overheid, er liggen nu niet voor niets overheidsbrede ambities zoals de Nederlandse Digitaliseringsstrategie en NL DIGIBeter. Er is meer samenhang en meer gezamenlijke sturing. Dat moet ook wel, want anders lukt dit niet."